

LUPTA INVALIDIZILOR, ORFANILOR ȘI VĂDUVELOR DIN CAMPANIA 1916-1919 CU BIROCRAȚIA ȘI REAUA-CREDINȚĂ A AUTORITĂȚILOR

1. Împroprietărirea participanților la război și a urmașilor celor căzuți

Încă din timpul iernii anului 1917, regele Ferdinand I, în timpul deselor deplasări în primele linii ale frontului sau inspectării taberelor de refacere, în timpul participării la diferite aplicații, a promis militarilor că toți cei care luptă pentru țară vor fi împroprietăriți: *„Vouă, fiilor de țărani, care ați apărut cu brațul vostru pământul unde v-ați născut, unde ați crescut, vă spun eu, regele vostru, că pe lângă răsplata cea mare a izbânzii, care vă asigură fiecareia recunoștința neamului nostru întreg, ați câștigat totodată dreptul de a stăpâni într-o măsură mai largă pământul pe care v-ați luptat. Vi se va da pământ. Eu, regele vostru, voi fi întâiul în a da pilda!”*¹

Împroprietărirea țăranilor se va face în baza Legii pentru reforma agrară din Oltenia, Muntenia, Moldova și Dobrogea din 17 iulie 1921, publicată în „Monitorul Oficial” nr. 82/17 iulie 1921. Această reformă a fost apreciată de către specialiști ca fiind cea mai mare și mai îndrăzneță din punct de vedere economic din lume, fiind un act de dreptate socială, acceptat la nivelul întregii societăți românești.

Referitor la împroprietărirea militarilor care au luptat în război și a urmașilor acestora, legea prevedea următoarele:

„• Pământul expropriat se vinde în loturi celor îndreptățiți în următoarea ordine de precădere:

1. Mobilizaților în războiul 1916-1919;
2. Mobilizaților în campania 1913;
3. Văduvelor de război pentru copii;
4. Agricultorilor mici lipsiți de pământ;
5. Agricultorilor cu proprietăți mai mici de 5 ha;
6. Orfaniilor de război.” (art. 78)

*Colonel, președinte al Asociației Cultului Eroilor „Regina Maria” – Filiala Constanța

¹ *Enciclopedia Armatei Române*, Editura Centrului Tehnic al Armatei, București, 2009, p. 27.

„• Meseriașii ca: lemnarii, fierarii, croitorii, lăutarii etc., care în trecut nu s-au ocupat cu agricultura, cârciumarii și diferiții comercianți, precum și acei din orice categorie ar fi, care, având pământ, l-au vândut, nu vor fi împrăștiți decât după ce au fost satisfăcuți toți ceilalți îndreptățiți.” (art. 84);

„• Ofițerii invalizi vor primi cu precădere, în condițiunile de plată ale legii, câte 5 ha pământ; ei vor putea primi până la 25 ha în regiunile de colonizare după terminarea împrăștiării dacă se obligă a-l cultiva personal și a se stabili pe lot.” (art. 85);

„• Se exclud de la împrăștiare dezertorii condamnați cu hotărâre rămasă definitivă, chiar dacă au fost amnistiați de delictul săvârșit, precum și toți aceia care s-au pus în serviciul dușmanului. Fac excepție de la cele prevăzute în alineatul de mai sus dezertorii în țară, condamnați și amnistiați, care la revizuirea prevăzută de art. 90 vor dovedi înaintea comitetului de ocol, cu copie de pe foaia matricolă certificată de către comandantul cercului de recrutare respectiv, că în tot cursul războiului 1916-1919 nu au avut lipsuri nelegale de la corpul sau serviciul lor, urmate de mutație de dezertare, neanulate prin ordin de zi, mai mult de 30 de zile.

Mobilizații care n-au urmat armata în Moldova și au rămas în teritoriul vremelnice ocupat și care au fost cercetați de comisiunile instituite în acest scop și găsiți că au rămas în teritoriul ocupat, vor fi împrăștiți în comunele lor, numai după ce se vor satisface celelalte categorii de îndreptățiți la împrăștiare, iar în cazul când nu va ajunge și pentru ei pământ în comunele lor, ei vor fi împrăștiți prin colonizare.

Răniții și invalizii, precum și cei care au fost făcuți prizonieri de dușmani și n-au fost condamnați de Curțile marțiale, nu se consideră ca rămași în teritoriul ocupat și deci nu se tratează ca atare în ceea ce privește împrăștierea.” (art.86);

„• Acolo unde nu este destul pământ pentru a împrăști pe toți cei îndreptățiți, o parte din ei se vor muta în regiuni de colonizare. Această alegere se va face de către locuitorii înșiși, iar când pe această cale nu s-ar ajunge la un rezultat împăciuitoare, alegerea se va face de comitetul local de împrăștiare, preferându-se la împrăștierea pe loc invalizii și văduvele de război, iar din aceeași categorie sătenii mai în vârstă familisti, care posedă gospodării întemeiate.” (art. 87);

„• Din pământul expropriat prin dispozițiile legii de față peste prevederile Decretului-lege nr. 3697 din 15 decembrie 1918, se vor împrăști de preferință înaintea celorlalte categorii de îndreptățiți:

a) Invalizii;

b) *Văduvele de război pentru copii și orfanii de război născuți cel mai târziu în anul 1903 și care posedă inventar agricol.*" (art. 88)²

Conform documentelor existente la Serviciul Județean Constanța al Arhivelor Naționale, fond Consilieratul Agricol, au avut dreptul de a fi împrumutate și au fost trecuți pe listele comunale de împrumutare, cu respectarea prevederilor legii, 282 invalizi, 1.829 urmași ai celor căzuți pe front și 9.328 mobilizați în campania 1916-1919. Fiecare dintre cei care aveau acest drept a întocmit dosare de împrumutare, care au fost verificate de comisiile locale, abia ulterior aceștia fiind puși în posesia suprafeței de pământ legal cuvenite.

Pentru urmași – soțiile sau părinții celor căzuți în timpul campaniei – marea lor majoritate neștiutori de carte, a fost un adevărat calvar procurarea tuturor documentelor necesare întocmirii dosarului de împrumutare. Necunoscând cu exactitate unitățile în care au fost mobilizați, locul și data când au murit sau au fost dați dispăruți militarii, urmașii s-au lovit de birocrăția existentă în Ministerul de Război și în structurile subordonate, dar și la nivelul primăriilor de care aparțineau.

Într-o situație deosebită se aflau urmașii celor declarați dispăruți în timpul campaniei. Membrii de familie trebuiau să găsească camarazi ai militarului care să ateste, prin declarații scrise, date în fața unor reprezentanți legali, moartea sau dispariția acestuia. Astfel, Dobrița N. Florescu din Cernavodă a întâmpinat mari greutăți în întocmirea dosarului pentru a obține pensia de urmaș în urma decesului soțului său, soldatul Florescu Nicolae, în campania 1916-1918. Până pe 27 iulie 1925 aceasta a reușit să procure doar o parte din documentele necesare: de la camarazii soldatului s-a aflat că acesta a fost în contingentul 1896 și că a făcut parte din Regimentul 74 Infanterie. Nu a putut obține actul de căsătorie și certificatele de naștere ale celor 4 copii, deoarece documentele Primăriei Cernavodă fuseseră distruse pe timpul războiului. Din cauza lipsei mijloacelor materiale și a bolii, văduva nu a avut posibilitatea să obțină aceste documente, astfel încât dosarul de pensie depus la Comisia Interimară a Primăriei Cernavodă a fost respins.³

Deputatul Aurel Dragoș face o comunicare în plenul Adunării Deputaților, la 12 noiembrie 1923, prin care solicită simplificarea procedurii declarării ca morți a militarilor dispăruți în război.

² *Legea pentru reforma agrară din Oltenia, Muntenia, Moldova și Dobrogea din 17 iulie 1921*, publicată în „Monitorul Oficial” nr. 82/17 iulie 1921, Partea a II-a. Împrumutarea, Capitolul 10. Ordinea de preferință la împrumutare.

³ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Constanța (în continuare, SJAN Constanța), fond IOVR, dos. 5893.

Parlamentarul justifică propunerea și prin prisma faptului că o parte din soțiile celor dați dispăruți ar fi dorit să se recăsătorească, dar, din cauză că procedura declarării soțului dispărut ca fiind mort era deosebit de complicată, nesigură și costisitoare, preferau să trăiască în concubinaj, ceea ce nu era în interesul statului. Traiul în concubinaj a reprezentat o problemă încă înaintea intrării României în război, lucru dovedit de Ordinul nr. 8/1915 al Sfintei Mitropolii, prin care se recomanda preoților să ia „*grabnic măsuri pentru săvârșirea căsătoriilor civile ale celor ce trăiau în concubinaj, înlesnindu-le sau ușurându-le cheltuielile*”⁴. Aceste măsuri trebuiau luate pentru ca urmașii participanților la războiul să beneficieze de drepturi, dacă aceștia vor fi căzuți în lupte. Din păcate, un număr mic de astfel de cazuri au fost rezolvate, astfel încât, după război, soțiile care trăiseră în concubinaj au avut mari probleme în rezolvarea situațiilor legate în mod deosebit de primirea loturilor de pământ cuvenite celor decedați în campania 1916-1919.

Rada Flutur din Constanța, văduvă de război cu doi copii, arăta că în timpul ocupației bulgaro-germane, pentru a nu fi batjocorită, a trăit în concubinaj cu un bărbat din localitate. În 1918 a fost silită de autoritățile de ocupație să se căsătorească cu acesta, dar actele nu au fost legal întocmite, fiind eliberate de persoane care nu aveau acest drept. A intentat divorț încă din 1919, odată cu revenirea autorităților românești, căsătoria fiind anulată abia în anul 1924. În urma sesizării făcute de o rudă, în martie 1939, i s-a suspendat pensia de urmaș și solicita să i se rezolve această situație.⁵

Deosebit de dificilă a fost lupta cu reaua-voință de care au dat dovadă unii primari și membrii comisiilor de împrumut.

La 23 iunie 1923, Zaer Latif Axeit, al cărui soț a murit la Turtucaia, mamă a trei copii, îl acuza într-un memoriu trimis Ministrului Agriculturii și Domeniilor, pe Dumitru Gârtan, primarul comunei Independența (Bairamdede), că a indus în eroare Comisia de împrumut, că a șters-o de pe listă și a înlocuit-o cu soră sa, care nu avea acest drept. Primarul mai era acuzat că și-a împrumutat ilegal un frate, tatăl și o prietenă, totul cu acordul Comisiei de împrumut. Zaer Latif Axeit solicita să fie trecut pe tabelul de împrumut, iar primarul să fie trimis în judecată pentru abuzurile și falsurile făcute în acest sens.⁶

⁴ Adrian Lucian Scărlătescu, *Cununați-vă și plecați la război*, în „Misiunea”, nr. 1(4), 2017, p. 156.

⁵ SJAN Constanța, fond IOVR, dosar 1160.

⁶ *Ibidem*, fond Prefectura Constanța, dos. 41/1923, f. 26.

2. Drepturi acordate invalizilor

Pe timpul acțiunilor militare, în perioada 1916-1919, dar și la terminarea războiului, o problemă dificil de rezolvat a reprezentat-o sprijinirea invalizilor de război, atât pe timpul convalescenței, cât și pentru reintegrarea în societate.

La Iași, în ianuarie 1917, a fost înființată Societatea *Invalizii de război*, din inițiativa Reginei Maria, care l-a propus președinte de onoare pe prințul Carol.⁷ Deoarece acesta nu a avut nicio implicare, domnișoara de onoare a Reginei Maria, Simona Lahovari, a fost aleasă președintă executivă a societății, fiind ajutată de doi vicepreședinți – Henri Catargi, mareșalul palatului, și doamna Zărnescu.⁸ La inițiativa acestei societăți se înființează la Iași un adăpost destinat invalizilor, pentru 70 de convalescenți. Ulterior, capacitatea acestuia a fost sporită, prin construcția unor barăci din scânduri. Invalizii care puteau munci și-au „desfășurat activitatea în atelierele armatei, de tâmplărie, cizmărie, croitorie și în subunitățile de manutanță, prestația lor fiind remunerată”.⁹ În perioada imediat următoare au mai fost construite astfel de adăposturi în Piatra Neamț - pentru 700 de invalizi - și la mănăstirile Văratec și Neamț.¹⁰

După terminarea războiului, recunoștința promisă de conducătorii statului celor care au luptat pentru țară s-a dovedit doar... o promisiune deșartă. Situația tuturor invalizilor de război, dar, în mod deosebit, a celor din mediul rural, s-a agravat permanent. Birocrația și reaua-voință a autorităților și funcționarilor aveau să producă multe necazuri invalizilor și familiilor acestora.

La 22 noiembrie 1923 deputatul Iacobescu adresa ministrului Sănătății următoarea interpelare, referitor la problemele cu care se confruntau invalizii de război:

„Invalizii de război, peste 100.000, cărora țara mărită ar trebui să le arate recunoștință, se zbat în cumplita mizerie a unor ajutoare ce variază între 30 și 100 lei. Ofițerii noștri, conducătorii luptelor glorioase, ale căror brațe s-au mistuit cu pământul apărat de ei, înfruntă cu durere disprețul legal al oficialităților noastre, zbatându-se în mizeria unor pensiuni de foamete.

⁷ Alin Ciupală, *Bătălia lor. Femeile din România în Primul Război Mondial*, Ed. Polirom, Iași, 2017, p. 102.

⁸ *Ibidem*, p.120.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

Legea I.O.V., care ar trebui să îngrijească de invalizi, cuprinde dispozițiuni vexatorii, pentru acei cărora li se datorește România de azi, în vreme ce toate celelalte state, care au luat parte la război, consideră pe invalizi ca pe eroi.

Invalizii de război sunt astăzi cerșetorii diverselor oficii ale Statului și sunt îndepărtați sistematic, ori de câte ori cer dreptul pe care li l-a dat sângele vărsat cu abundență”¹¹.

Scrisorile și memoriile pe care aceștia le adresează autorităților dovedesc cu prisosință acest lucru.

La 4 aprilie 1933, frații Stoian Stoian și Stoian Ion din Techirghiol, ambii invalizi în urma luptelor de la Turtucaia (primul a rămas, în urma luptelor, fără brațul stâng, iar al doilea, cu infirmitatea brațului stâng), au trimis regelui Carol al II-lea o petiție, prin care solicitau rezolvarea de urgență a situației lor: *„Vă rugăm a da ordin organelor în drept a ne împrumuta cu câte 5 ha pământ, deoarece de la Războiul pentru Reîntregirea Neamului nu am câpătat câte un lot de 5 ha. Plugăria fiind singura ocupație pe care o cunoaștem, vă rugăm, prin mila dumneavoastră, să ne dați posibilitatea să o practicăm spre agonisirea mijloacelor de trai”¹².*

Gologan Gheorghe, caporal din Regimentul 34 Infanterie, domiciliat în Constanța, arată că în 1918 a fost clasat cu grad de invaliditate 40%. În 1924 a fost revizuit, fiind clasat definitiv cu grad de invaliditate 20%, iar peste cinci ani a fost clasat, fără a primi biletul de reformă. În 1933 a sesizat Ministerul de Război, dar până în iulie 1939 nu a primit niciun răspuns. Solicită să fie revizuit conform Legii IOVR.¹³

Soldatul Mihai Badula solicita, la 29 mai 1937, să primească și el aceleași drepturi ca și camarazii săi răniți în campania 1916-1919, deoarece în 1937 a fost clasat de Comisia Medicală cu grad de invaliditate 40%.¹⁴

Elefterie C. Pascu, soldat, invalid de război din comuna Independența (Bairamdede), reclamă la 8 august 1937 faptul că, deși

¹¹ Mircea Vâlcu Mehedinți, *Dezvăluiri, viața necunoscută a istoriei României. 2. Armata, veteranii, siguranța statului, poliția, jandarmeria. Memoria istoriei. Culegere de documente originale din Fondurile Serviciului Special de Informații, Direcția Siguranței generale, Direcția generală a Poliției, Corpului Detectivilor, Casa Regală*, Ed. Mircea Vâlcu Mehedinți, București, 2008, p. 125-126.

¹² SJAN Constanța, fond IOVR, dos. 1218.

¹³ *Ibidem*, dos. 1301.

¹⁴ *Ibidem*, dos. 995.

la 18 decembrie 1936 a fost clasat definitiv cu grad de invaliditate 60%, nu a primit nici la această dată drepturile cuvenite.¹⁵

Oprică Voicu din Medgidia, tată a patru copii, a făcut parte din Regimentul 74 Infanterie. Rănit în timpul luptelor de pe Valea Buzăului și luat prizonier, a fost internat în spitalele din Brașov, Gherla, Arad și Timișoara. La 15 iunie 1918 a fost eliberat din prizonierat. Toate documentele sale medicale de reformă, predate de Comisia Medicală Germană din Orșova ofițerilor români care îi luau în primire pe prizonieri, s-au pierdut. Din această cauză, el nu a fost împrumutat și nici nu a beneficiat de pensia IOVR cuvenită. Drept urmare, acesta solicita la 7 decembrie 1929, printr-o petiție adresată Ministerului de Război, să i se rezolve situația.¹⁶

Oprea Gheorghe, din comuna Castelu (Chiostel), a făcut parte din Divizionul 5 Tren, fiind contingent 1908. În septembrie 1917 a fost internat în spital, fiind clasat ca bun pentru partea sedentară, cu diagnosticul cataractă traumatică stângă. Pe 24 mai 1918 fiind reformat definitiv, a trimis toate documentele necesare pentru a primi pensie IOVR. Deoarece până la 5 decembrie 1922 nu primise niciun rezultat, acesta a adresat un memoriu comandantului Corpului 5 Armată, prin care solicita documente privind situația sa medicală. Specifica faptul că reclamația făcută împotriva sa de cinci consăteni, conform căreia ar fi suferit de ochi înainte de mobilizare, era o răzbunare, deoarece el a dovedit că aceștia, în timpul ocupației Dobrogei, jefuiseră locuințele celor care însoțiseră armata română în Moldova și că s-a opus distribuirii către cei cinci dezertori a unor vite aduse din Ungaria, care trebuiau distribuite doar demobilizaților.¹⁷

Vărzaru Gheorghe din comuna Movila Verde, fost soldat în Regimentul 34 Infanterie, invalid de război, este reclamat, prin două petiții adresate Casei de Pensii IOVR, de către consăteanul său, Ion V. Badea, că și-a pierdut brațul drept în Basarabia, nu în timpul luptelor, ci atunci când a fost surprins de o santinelă când încerca să fure caii regimentului. Din cercetările făcute de șeful Poliției Negru Vodă, plutonierul major Vasile Silaghi, această acuzație nu s-a confirmat.¹⁸

Soldatul Bălăceanu Marin din Cobadin a luat parte la campania 1916-1917 cu Regimentul 34 Infanterie, iar în perioada 1917-1919 a activat în Regimentul de Jandarmi Pedestri. A fost rănit în luptele de la Monteoru. În urma revizuirii a fost clasat pentru serviciul militar.

¹⁵ *Ibidem*, dos. 4221.

¹⁶ *Ibidem*, dos. 4365.

¹⁷ *Ibidem*, dos. 4363.

¹⁸ *Ibidem*, dos. 2258.

Acesta arată, la 3 februarie 1940, că din cauza războiului s-a îmbolnăvit de epilepsie, fiind în imposibilitatea de a câștiga existența pentru sine, soția sa și cei patru copii. Solicită să i se acorde o pensie IOVR.¹⁹

Victor Brănescu din Hârșova, fost soldat în Regimentul 40 Infanterie, contingent 1913, într-o petiție adresată Ministrului de Război, pe 25 iulie 1935, arată că a fost reformat și, începând cu 1 aprilie 1924, i s-a acordat un ajutor viager în valoare de 30 de lei lunar. În 1934 a fost clasat mare mutilat de război (orb) și i s-au ridicat carnetul și titlul de pensie pentru rectificare. Deoarece a trecut peste un an fără a primi drepturile cuvenite, solicita rezolvarea situației sale, întrucât nu avea alte surse de întreținere pentru familia sa – soție și trei copii.²⁰

Maria Bogdan Encia din Constanța arată că, fiind rechiziționată în primăvara anului 1917, a fost rănită de schijele unui proiectil de artilerie, în urma acestui fapt fiindu-i amputat membrul superior drept. Solicita, la 22 ianuarie 1923, să fie declarată invalid de război. La 10 aprilie același an, revenea cu un nou memoriu, arătând că este femeie săracă și că nu are cu ce să-și întrețină copiii.²¹

Ioan Clușiu din comuna Bârghiș, plasa Agnita, contingent 1914, stabilit după război în Constanța, căsătorit, tatăl unui copil, în memoriul adresat ministrului de război arată că în 1914 a fost rănit, pe timpul cât a luptat în armata austro-ungară împotriva rușilor. A fost reformat, iar după 1 decembrie 1918 a fost angajat ca sergent în Jandarmeria rurală, în comuna Homorod. Din cauza rănii a fost reformat din nou în 1920. S-a mutat în Constanța, angajându-se ca servitor la Primăria Constanța. A ajuns în situația de a nu-și plăti chiria și asigura alimentele necesare familiei. Solicită, la 21 iulie 1921, să i se acorde o mică pensie din care să-și poată întreține familia.

După intrarea României în cel de-al Doilea Război Mondial, situația invalizilor se ameliorează datorită emiterii de către Președintele Consiliului de Miniștri a Ordinului 3176 M din 24 octombrie 1941, având următorul conținut:

„Domnul mareșal Antonescu dorește să se acorde un tratament special invalizilor și familiilor celor care au murit pe front (mame, soții, copii):

La serbările oficiale urmează a avea locul de cinste în dreapta autorităților;

¹⁹ *Ibidem*, dos.1439.

²⁰ *Ibidem*, dos. 4532.

²¹ *Ibidem*, dos. 4506.

În școli, copiii orfani de război și cei ai invalizilor să fie așezați în primele bănci.

Deasemenea, în toate celelalte ocaziuni, văduvele, orfanii și invalizii de război trebuiesc tratați cu toată sollicitudinea”.²²

Problemele cu care se vor confrunta invalizii și văduvele de război din Primul Război Mondial vor deveni foarte grave începând cu 1947, odată cu anularea de către autoritățile comuniste a pensiilor acestor categorii, cu scopul de a-i sili să se înscrie în CAP.

Maria Cristache din Ciocârlia (Biulbiul), soție a soldatului Ștefan Cristache din Regimentul 34 Infanterie, mamă a patru copii (Paraschiva, născută în 1904, Elena, născută în 1907, Voica, născută în 1910, și Dumitru, născut în 1916) în urma morții soțului ei în război primea o pensie de 100 de lei, începând cu 1 octombrie 1921. În 1947 i s-a anulat pensia, deoarece poseda 2 ha de pământ. Ajunsă la 73 de ani, aceasta reclama că este singură și fără niciun ajutor și solicită să i se acorde din nou pensia, fără de care nu putea supraviețui.²³

Ecaterina D. Deacu din comuna Cochirleni, văduvă din campania anului 1916, în cererea trimisă președintelui IOVR, la 26 noiembrie 1947, arată că are 70 de ani, că este femeie săracă, că nu mai poate munci și că singura sursă de venit era pensia de pe urma soțului mort în campanie. Aceasta se plânge că, prin anularea pensiei, este muritoare de foame și ruga „să i se redea pensia și un ajutor de iarnă căci altfel văd cum moartea se apropie”.²⁴

Maria Udrică din comuna Dumbrăveni, văduvă de război, în etate de 70 de ani, reclamă, la 14 aprilie 1953, că în 1947 i s-a anulat pensia, deoarece poseda 12 ha de pământ. Petiționara arată că în februarie 1953, conform prevederilor HCM nr. 308/1953, a donat pământul Ministerului Agriculturii și solicita un ajutor de stat.²⁵

Dinu N. Radu, în vârstă de 62 de ani, din satul Mireasa (comuna Târgușor) arată la 21 decembrie 1957, prin petiția adresată ministrului Sănătății și Prevederilor Sociale, că în 1917 și-a pierdut globul ocular drept, fiind reformat cu gradul de invaliditate de 60%. În urma participării sale la război primea, începând cu 1918, pensie IOVR și fusese împroprietărit cu 5 ha pământ arabil. În 1946 i s-a suspendat pensia IOVR, pentru că avea o avere de 10,88 ha pământ arabil. Având în vedere că în 1952 a intrat în CAP, solicita, pentru a putea

²² SJAN Constanța, fond Prefectura Constanța, dos. nr.14, / 1941, Tabele orfani de război și invalizi de război, fila 267.

²³ *Idem*, fond IOVR, dos. 5463.

²⁴ *Ibidem*, dos. 4666.

²⁵ *Ibidem*, dos. 1587.

supraviețui el și familia sa, să primească din nou pensia avută anterior. Pe 25 iunie 1958 primește un răspuns nefavorabil, bazat pe niște anoste calcule matematice, de la Biroul Pensii IOVR.²⁶

Șuțiu Nicolae, de 78 de ani, din comuna Horia, fost soldat în Regimentul 33 Infanterie, contingent 1911, reformat cu grad de invaliditate 20%, reclama la Ministerul Sănătății și Prevederilor Sociale, printr-o petiție din 7 august 1964, că din 1947 i s-a suspendat pensia IOVR. Pe 1 aprilie 1965 era înștiințat că i s-a acordat o pensie IOVR, în valoare de 300 de lei.²⁷

Ivana Gh. Gheorghe, de 70 de ani, din comuna Ciobanu, reclamă că pensia primită, urmare a decesului soțului său, caporalul Gheorghe Gheorghe (Regimentul 74 Infanterie) în campania anului 1916, i-a fost suspendată la începutul lui 1948. Arată că este singură, având 1 ha de pământ arabil, restul pământului fiind împărțit copiilor, care au uitat complet de bătrâna lor mamă, și ruga să i se redea pensia IOVR, care reprezenta singurul sprijin al vieții sale. La 6 octombrie 1949 autoritățile locale hotărăsc să-i acorde, în urma aplicării unor calcule matematice, o pensie de 46 lei.²⁸

Nae Nița, de 82 de ani, din satul Straja (comuna Cumpăna) în petiția adresată la 23 aprilie 1969 Ministerului Sănătății, arată că soțul său, soldatul Nae R. Tănase, din Regimentul 2 Infanterie, a fost declarat dispărut în campania 1916-1918. Ea și cei doi copii minori au primit o pensie de urmaș, începând cu anul 1921, dar în 1948 i s-a suspendat pensia. Solicită ca pe lângă ajutorul de la CAP, în valoare de 40 de lei, să i se acorde și pensia de urmaș. În urma unei anchete sociale, având în vedere vârsta înaintată a petiționarei, Consiliul Popular al comunei Cumpăna hotărăște să i se acorde un ajutor în bani, pentru a putea lua cele necesare pentru iarnă și a i se crea condiții de viață mai bune.²⁹

Șerban M. Anica, de 73 de ani, din comuna Tortomanu, reclamă la 26 februarie 1960, printr-o petiție adresată Ministerului Sănătății, că pensia de urmaș primită în urma decesului soțului său, Marin Șerban, fost soldat la Ambulanța Diviziei 8 Infanterie, i-a fost suspendată în 1948 pentru că avea 4,8 ha de pământ arabil. Deși în 1952 a cedat această suprafață de teren CAP-ului din comună, până la data scrierii petiției nu a mai beneficiat de pensia de urmaș. Văduva de război solicita să i se acorde dreptul cuvenit „pentru a putea să-mi ameliores

²⁶ *Ibidem*, dos. 5816.

²⁷ *Ibidem*, dos. 6247.

²⁸ *Ibidem*, dos. 5671.

²⁹ *Ibidem*, dos. 5642.

trista situație de mizerie în care mă găsesc acum în pragul sfârșitului de viață". La 24 aprilie 1961 Sfatul Popular al Raionului Medgidia îi comunică faptul că, începând cu 1 aprilie 1961, i s-a acordat o pensie IOVR, în valoare de 150 lei.³⁰

Cănciulescu I. Elena, de 83 de ani, din comuna Independența, arată în petiția din 4 noiembrie 1948 că a primit pensie de urmaș până în aprilie 1947. Ea făcea apel la mila autorităților, deoarece este o femeie în vârstă și nu poate munci: „*cu tovărășie vă rog să luați în cercetare situația mea și a-mi acorda o pensie, conform legilor în vigoare, cu care să pot trăi puținele zile ce mai am*".³¹

Teodorescu I. Maria, în vârstă de 84 de ani, din Cernavodă, în petiția înaintată autorităților locale la 4 noiembrie 1964, arată că soțul său, soldatul Teodorescu Ion din Regimentul 74 Infanterie, contingent 1902, a fost declarat dispărut în campania 1916-1918. Ca urmare, a primit o pensie de urmaș până în iulie 1947. Solicita să i se redea această pensie, deoarece nu avea nicio avere și nu mai putea munci.³²

3. Drepturi acordate orfanilor de război

Una din cele mai grave probleme cu care s-a confruntat România în timpul și la terminarea Primului Război Mondial a fost cea a orfanilor de război. Numărul exact al acestora nu se cunoaște cu exactitate. Leonida Colescu indică 37.000 de orfani în teritoriul liber și aproximativ 100.000 în toată țara; altă sursă ne indică 15.601 orfani doar în Moldova.³³

Societatea *Familia luptătorilor* din teritoriul ocupat avea printre obiective și ajutorarea orfanilor de război. Însă aceasta s-a dizolvat și rezolvarea problemei a căzut în sarcina femeilor din înalta societate. Elena Pherekyde a declanșat o activitate de strângere de bani și haine pentru îngrijirea a 634 de orfani pe care reușise să-i adune la București.³⁴

În Moldova situația copiilor ai căror tați erau morți pe câmpul de luptă, iar mamele fuseseră răpuse de boală, era dramatică. Ion F. Buricescu, comandant de companie în Regimentul 63/79 Infanterie, cantonat în satul Căzănești, descria în amintirile sale din război situația unei familii în care tatăl era pe front, iar mama murise de tifos exantematic: „*După amiază, compania noastră fiind în gardă, am timp să*

³⁰ *Ibidem*, dos. 4703.

³¹ *Ibidem*, dos. 4596.

³² *Ibidem*, dos. 3276.

³³ Alin Ciupală, *op. cit.*, p. 96-97.

³⁴ *Ibidem*, p. 100.

inspectez de aproape cantonamentul. La marginea satului dau de o priveliște ce-mi sfâșie inima de durere. Într-o odăiță mică, goală, cu un pat de scânduri neacoperit cu nimic, trei copii – două fete și un băiețuș – goi, numai în cămăși, șed cu unul din soldații disponibili. Fata cea mai mare, ascunsă după sobă, e slabă și palidă – a fost bolnavă, acum este ceva mai bine; o altă fată mai mică e grasă și voinică; băiețușul, în vârstă de vreo trei ani, zace lungit pe scânduri și tremură, îmbrăcat numai cu o cămașă neagră făcută fâșii și acoperit cu o velință subțire și ruptă. E ațipit și geme, cuprins de fiorii boalei. Soldatul îi privește părintește. (...) În timpul acesta intră în odaie, legănându-se pe picioare, un băiat de vreo 15 ani; după culoarea pământie a feții, după ochii duși din fundul capului și pielea lipită de oasele proeminente, se vede că și el a fost sau este bolnav. E fratele mai mare. Se întoarce de la cele două vite – un cal și o vacă – singura lor avere, cărora s-a dus să le dea de mâncare. Mă uit prin cameră. Pe lângă că-s goi, copiii aceștia n-au măcar cu ce se înveli noaptea”.³⁵ Ofițerul a luat măsuri și, cât timp subunitatea a fost încazarmată în această localitate, copiii au fost îngrijiți de militari.

Armata este instituția cu o implicare majoră în ameliorarea situației orfanilor aflați în teritoriu liber. Remarcabilă este acțiunea generalului Nicolae Petala, comandantul Corpului I Armată, care a organizat la Păunești, în zona Vrancei, un orfelinat pentru 120 de copii, unde „copii peste 12 ani urmau să lucreze în atelierele Corpului I Armată pentru a învăța o meserie, cei între 8 și 12 ani erau trimiși la școlile din zonă, iar cei sub 7 ani rămâneau permanent în orfelinat unde se jucau, învățau să citească și să scrie sub supravegherea a două educatoare”³⁶. Orfelinatul era condus de preotul militar căpitan Cunescu D. de la ambulanța Diviziei X, care și-a îndeplinit misiunea cu zel, abnegație și mult devotament.

Prin Circulara nr. 1060 din 17 septembrie 1917 Constantin Nazarie precizează modul în care preoții militari urmau să se implice în rezolvarea problemei copiilor orfani: „Vă rog a vă interesa de aproape de copii orfani, din localitățile în care cantonați, din satele supuse evacuării sau din cele recuperate de la inamic și a lua măsuri cu comitetele locale, constituite în acest scop, pentru a asigura existența acestora. Când într-o localitate n-ați putea face nimic în sensul arătat, ne veți înștiința imediat,

³⁵ Ion F. Buricescu, *Pe marginile prăpastiei. Însemnări din Războiul pentru Reîntregire*, Asociația Generală a Ialomițenilor, 1939, p. 189-190.

³⁶ Alin Ciupală, *op. cit.*, p. 99.

trimițând un tablou de numele și prenumele copiilor orfani, rămași neplasați”³⁷.

Guvernul va oferi orfanilor un sprijin financiar indirect, decizând avansarea în grad post-mortem a tuturor ofițerilor morți pe câmpul de luptă, „ceea ce însemna o creștere a pensiilor cuvenite urmașilor”³⁸.

Conform unei măsuri inițiate în timpul războiului de către Regina Maria, copiii orfani de ambii părinți, sau care aveau mama decedată și tatăl pe front, primeau alimente de la cea mai apropiată unitate militară din zonă.

Odată cu încetarea ostilităților, Guvernul României va emite o dispoziție, la 22 aprilie 1918, publicată în „Monitorul Oficial” nr. 19, care, referitor la situația orfanilor de război, prevedea luarea următoarelor măsuri:

- primarii comunelor urbane și rurale, sub îndrumarea prefectilor, au datoria de a identifica toți orfanii de război și să întocmească situații privind starea civilă și situația militară a părinților, starea materială, situația școlară a acestora. Toate aceste date trebuiau înaintate instanțelor judecătorești competente;

- pentru cei care dețineau avere, aveau rude sau cunoștințe care puteau să-i îngrijească, orfanii de război erau puși sub tutelă;

- dacă orfanul de război nu putea fi pus sub tutelă, instanța judecătorească județeană îl încredința Comitetului pentru ocrotirea orfanilor de război din localitatea de domiciliu;

- cei care îi aveau în grijă erau răsplătiți în bani, iar în caz că neglijau îngrijirea copiilor, puteau fi pedepsiți cu închisoare de la 15 zile la 6 luni;

- orfanii de război bolnavi erau internați în spitale și tratați gratuit.³⁹

Olga Sturza, președinta filialei Iași a Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române, a înființat în vara 1917 primul orfelinat. S-a creat un Comitet de conducere, din care făceau parte reprezentanți a patru ministere, care avea ca scop: „realizarea unui recensământ general al orfanilor, repartizarea lor, în măsura posibilităților, în familii pentru a fi îngrijiți, amenajarea unor orfelinate în fiecare județ,

³⁷ Constantin Nazarie, *Activitatea preoților de armată în campania 1916-1918*, Imprimeria Ministerului Cultelor și Artelor, 1920, București, p. 98.

³⁸ *Ibidem*, p. 98.

³⁹ Elena Zîrnă, Iulian Boțoghină, *Armata Română și Societatea civilă*, Editura Istros, Pitești, 2012, p. 67-68.

*puse sub administrarea prefecturilor, asigurarea hranei, îmbrăcămintei și educației pentru acești copii”.*⁴⁰

Prin Înalțul Decret nr. 1037 din 8 mai 1918 se recunoaștea calitatea de persoană morală a *Societății pentru ocrotirea orfanilor de război*, care avea drept exclusiv și unic scop asistența și sprijinul orfanilor de război din întreaga țară. Societatea era constituită sub protecția Reginei Maria și funcționa sub controlul Ministerului de Război. Avea sediul central la Iași și era organizată pe patru secțiuni regionale, cu sediile la Iași, București, Craiova și Chișinău.

Societatea va înființa așezăminte necesare pentru *„creșterea, învățătura și îngrijirea sanitară a orfanilor, precum; leagăne, orfelinate, cămine, grădini sau școli de copii, case de corecțiune, spitale sanatorii, infirmerii, etc. sau de a se folosi de așezăminte de cultură existente, în înțelegere cu ministerele respective”.*⁴¹ Sumele necesare funcționării societății proveneau din subvenții acordate de diferite instituții, societăți și fundații, dar și din sumele alocate de stat, județe și comune.

Ministerul de Război va ordona organizarea unor cămine de orfani la fiecare regiment. Deși în unitățile din subordinea Diviziilor 9 și 10 Infanterie se vor organiza astfel de cămine, acestea au fost mai mult goale, în principal, din cauză că erau organizate în mediul urban, iar majoritatea orfanilor se găseau în mediul rural.

Deși în județul Constanța, conform datelor existente la Serviciul Județean Constanța al Arhivelor Naționale, fondul Consilieratul Agricol, existau 3.246 de orfani de tată sau de ambii părinți, în aprilie 1920 orfelinatele pregătite de Divizia 9 Infanterie erau goale, iar Regimentul 74 Infanterie avea găzduiți *„14 orfani, cărora li se pusese la dispoziție îmbrăcămintă și hrană, urmând ca atunci când vor fi trimiși la școală să fie complet echipați”.*⁴² Acest cămin de orfani va primi de la Crucea Roșie americană următoarele ajutoare; *„5 lăzi cu cutii de lapte condensat, o ladă cu cacao, 24 săpunuri, 8 perechi de ghete, 24 de batiste, nasturi și alte lucruri necesare pentru cusut”.*⁴³

Activitatea Societății pentru ocrotirea orfanilor de război a întâmpinat multe greutăți în desfășurarea nobilei misiuni. Astfel, la 3 octombrie 1924 conducerea societății intervenea la primul-ministru pentru ca pâinea necesară tuturor orfelinatelor din țară să fie

⁴⁰ Alin Ciupală, *op. cit.*, p. 97.

⁴¹ Elena Zîrnă, Iulian Boțoghină, *op. cit.*, p. 69.

⁴² *Ibidem*, p. 71.

⁴³ *Ibidem*.

asigurată de Manutanțele Armatei, la prețul legal, pentru a scăpa de specula brutarilor și morarilor aparținând diferitelor naționalități.⁴⁴

Nici autoritățile locale nu au rezolvat corespunzător problemele orfanilor de război din zona lor de responsabilitate. Astfel, la 9 iulie 1924, patru copii – (Zamfircă, Maria, Stanca și Traian), urmași ai soldatului Munteanu Gheorghe din Hârșova, dispărut în campania 1916-1918, au adresat un memoriu Ministrului de Război, arătând că începând din 23 februarie 1923 le-a fost suspendată pensia, pe motiv că nu ar avea toate actele necesare la dosarul de pensie. Orfanii solicitau ministrului să „*ordone organelor în drept pentru a dispune să ni se dea pensia avută înainte, până la cel din urmă major dintre noi, neavând nici un fel de alt mijloc cu care am putea trăi, fiind micuți și fără niciun sprijin*”.⁴⁵

4. Abuzuri comise de autorități în acordarea diferitelor drepturi cuvenite urmașilor celor care și-au jertfit viața pe front

Bratu I. Elena din Cernavodă, soția plutonierului major Bratu Ion, mort de tifos exantematic la 26 martie 1917, mamă a doi copii minori, a solicitat la 20 martie 1919 acordarea pensiei de urmaș legal cuvenită. La 15 iunie 1921, nemulțumită de suma primită, a adresat un nou memoriu, prin care solicita recalcularea pensiei de urmaș, conform Legii 3531 din 2 septembrie 1920.⁴⁶

Alexandra Z. Popescu din Negrești a adresat o petiție Ministerului de Război în care arată că, în urma decesului soțului său, Zenofte Popescu, în campania 1916-1918, a primit o pensie de urmaș în 1923, care, după câteva luni, i-a fost suspendată, toate documentele fiindu-i ridicate în vederea recalculării acesteia. De aproape 4 ani aceasta nu mai primise pensia, care era singura sursă de trai și solicita rezolvarea rapidă a situației.⁴⁷

Maria Pungă din Făcria, solicita Ministerului de Război, pe 25 iulie 1925, să primească o pensie, urmare a faptului că soțul său, Șerban Pungă, murise în 1918 în urma bătailor primite de la militarii germani. În acest memoriu arată că fiul său cel mare, sergentul Gheorghe Pungă (din Regimentul 9 Vânători) a fost rănit în piept de 7 gloanțe, fără a fi declarat invalid, iar fiul cel mic, Nedelcu Șerban, a luptat și el în Regimentul 18 Artilerie. Ambii copii sunt săraci lipiți și

⁴⁴ Mircea Vâlcu Mehedinți, *op. cit.*, p. 127.

⁴⁵ SJAN Constanța, fond IOVR, dos. 4478.

⁴⁶ *Ibidem*, dos. 3416.

⁴⁷ *Ibidem*, dos. 5282.

nu o pot ajuta, singura speranță, „pentru a scăpa de foame” reprezentând-o pensia solicitată.⁴⁸

Rada Dumitru din Cochirleni, soție a soldatului Ghiță Dumitru din Arsenalul Armatei, mort în ianuarie 1917 în infirmeria unității, în petiția înaintată Casei de Pensii IOVR, la 1 august 1938, arată că a beneficiat de o pensie de urmaș în valoare de 1650 lei, începând cu 1 aprilie 1923. Reclama faptul că în 1931 receptorul comunei i-a ridicat carnetul și titlul de pensie pentru a fi recalculată, deoarece copilul lor a devenit major. Deoarece nici la 7 ani de la acest eveniment nu a mai primit pensia promisă, solicita să i se verifice situația și să i se acorde drepturile cuvenite, conform legilor în vigoare.⁴⁹

Păuna N. Lungu din satul Ștefan cel Mare, comuna Saligni, în petiția trimisă Ministrului de Război la 18 mai 1931 arată că a primit pensie de urmaș de pe urma soțului său, soldat Nicolae Lungu (din Regimentul 34 Infanterie), decedat în Basarabia la 18 ianuarie 1918, până la 1 septembrie 1924, când i-au fost ridicate toate documentele. Reclama faptul că aștepta de șapte ani să i se rezolve situația și solicită o rezolvare cât mai urgentă, având în vedere că avea 3 copii minori și nicio avere.⁵⁰

Ioana Mazăre Milea din satul Movila Verde (Cazil Murat) solicita la 11 februarie 1920, Centrului de Recrutare Constanța, să i se acorde un ajutor, deoarece de la moartea soțului său, în 1916, nu primise decât un carnet de ajutor de la Comitetul *Familia luptătorilor* din Constanța. Aceasta specifica faptul că are de crescut un copil și că trăiește în cea mai mare mizerie, neavând nicio avere.⁵¹

Menzade Menazis Abilburi din satul Conacu a primit pensie în perioada 1923-1928, urmare a morții soțului pe front. Odată cu împlinirea vârstei de 18 ani a celui de-al doilea copil, i s-a suspendat orice ajutor. Solicita să i se acorde drepturile legal cuvenite.⁵²

Elena I. Enache din Negru Vodă, femeie săracă și fără niciun ajutor, roagă să i se acorde un ajutor, pentru a-și putea susține copilul orfan, care era student la Politehnică București, deoarece acesta devenind major, pensia cuvenită i-a fost suspendată.⁵³

Filofteia Stanciu Năstase din Negru Vodă reclamă că nu a mai primit pensie din 1 aprilie 1931, aceasta fiindu-i suspendată abuziv.

⁴⁸ *Ibidem*, dos. 3416.

⁴⁹ *Ibidem*, dos. 4352.

⁵⁰ *Ibidem*, dos. 5882.

⁵¹ *Ibidem*, dos. 1182.

⁵² *Ibidem*, dos. 897.

⁵³ *Ibidem*, dos. 926.

Mamă a doi copii, a primit pensie de urmaș ca urmare a dispariției soțului ei, Stanciu Năstase, în timpul luptelor de la Mărășești. Deoarece în comună s-au primit două scrisori, din care reieșea că soțul ei era în viață, recăsătorit în Rusia, reprezentanții primăriei i-au suspendat pensia. În urma cercetărilor, autoritățile locale au fost silite să repună în plată pensia anulată prin încălcarea prevederilor legale.⁵⁴

Stana Ion Andrei din Constanța reclamă faptul că, începând cu februarie 1943 i-a fost suspendată pensia de urmaș, obținută ca urmare a morții soțului său în campania 1916-1919. Aceasta a crescut singură trei copii, doi dintre ei fiind pe front în Rusia, iar al treilea dat dispărut în timpul luptelor din Caucaz. Solicita să i se acorde pensia cuvenită în urma dispariției fiului său pe front, dacă nu mai putea primi pensia de urmaș.⁵⁵

Petrache Cuțaru, pensionar, domiciliat în Medgidia, și-a pierdut ambii copii în 1917: sergentul Cuțaru Vasile, de 23 de ani, în luptele de la Mărășești, și soldatul Cuțaru Marin, de 20 de ani, de tifos exantematic, în Spitalul din Scheia (județul Vaslui). În urma petiției adresate Ministerului de Război, i s-a acordat, începând cu 1 octombrie 1934, o pensie de urmaș în valoare de 30 de lei lunar. La 25 noiembrie 1935 trimitea o nouă petiție, prin care solicita recalcularea pensiei, deoarece a descoperit că fiul său, Cuțaru Vasile, fusese avansat plutonier. De asemenea, solicita să primească sumele cuvenite începând cu 17 martie 1917, data morții primului său fiu.⁵⁶

Ștefan Iuga, de 67 de ani, din comuna Peștera, reclama prin petiția trimisă Ministerului de Război la 7 aprilie 1938, faptul că deși fiul său, soldatul Iuga Ștefan Ion, soldat în Regimentul 74/80 Infanterie, a decedat la 11 februarie 1918 în Spitalul de contagioși din Piatra Neamț, nici măcar după 20 de ani nu a primit pensia de urmaș legal cuvenită, cu toate că a făcut toate demersurile necesare la autoritățile locale. Solicită rezolvarea situației sale pentru a-și putea întreține familia, având în vedere că nu posedă nicio suprafață de teren arabil.⁵⁷

Maria Dobre Dobrescu din satul Ivrinezu, comuna Cochirleni, printr-o petiție din 14 februarie 1937 arată că a primit până în 1926 pensie de urmaș în urma decesului soțului său, caporalul Dobre Dobrescu, din Regimentul 9 Vânători, contingent 1912, mort de tuberculoză după demobilizare, boala fiind contractată în timpul

⁵⁴ *Ibidem*, dos. 2457.

⁵⁵ *Ibidem*, dos. 6121.

⁵⁶ *Ibidem*, dos. 4378.

⁵⁷ *Ibidem*, dos. 5062.

campaniei 1916-1918. După ce autoritățile locale au adunat toate documentele de pensionare în vederea recalculării pensiilor, doamna Maria Dobre Dobrescu a fost chemată la Centrul de Recrutare Constanța pentru a ridica noul carnet și titlul de pensionare. Aici plutonierul Seceleanu, angajat al Centrului de Recrutare, a pretins și a primit 500 de lei de la mai mulți consăteni de-ai Mariei Dobre Dobrescu – invalidul Ștefan Barbu și văduva Maria Gh. Mihai – pentru a elibera aceste documente. Deoarece femeia era săracă și nu a putut achita suma pretinsă, nu i-au fost eliberate documentele. La 11 ani după acest eveniment, văduva solicită reprezentantului Serviciului Pensiilor Militare să-i rezolve problema.⁵⁸

Un caz aparte îl reprezintă situația Filipinei Tucser, de 65 de ani, din Mihail Kogălniceanu. Aceasta a fost căsătorită cu Vendelinus Tucser, contingent 1911, mobilizat în 1916 ca soldat în Regimentul 34 Infanterie. Acesta a fost declarat dispărut. Soția a primit pensie de urmaș, în valoare de 25 de lei lunar, începând cu 1 aprilie 1922 până în septembrie 1940, când a emigrat în Germania împreună cu mai mulți etnici germani din Mihail Kogălniceanu. În Germania a primit o pensie pentru soțul decedat în război în valoare de 90 de mărci, reușind să agonisească o avere, cu care a cumpărat 10 ha de pământ arabil, 0,5 ha vie și o casă de locuit. În 1956 s-a întors în România. Prin grija Primăriei Mihail Kogălniceanu, i s-a repartizat o cameră în Căminul Cultural, iar mâncarea i-a fost asigurată de la CAP. Filipina Tucser a solicitat să fie repusă în posesia pensiei IOVR, iar comisia numită să verifice situația sa propunea, având în vedere vârsta, faptul că era bolnavă și că nu mai putea munci, să i se acorde pensia IOVR solicitată.⁵⁹

*

În campania 1916-1919, 2151 de militari constănțeni și-au pierdut viața, alți 509 fiind declarați invalizi de război. Conducătorii României, în frunte cu regele Ferdinand, au promis că aceștia se vor bucura veșnic de recunoștința urmașilor. Promisiunea aceasta nu a fost respectată, dovadă fiind sutele de memorii, petiții și reclamații existente în arhive și prezentate în acest articol, acte prin care invalizii, orfanii și văduvele de război solicitau autorităților acordarea drepturilor legale promise.

⁵⁸ *Ibidem*, dos. 5804

⁵⁹ *Ibidem*, dos. 1762

THE FIGHT OF THE DISABLED, ORPHANS AND WIDOWS OF THE 1916-1919 CAMPAIGN AGAINST THE BUREAUCRACY AND THE ILL-INTENTIONED AUTHORITIES

Abstract

In the campaign of 1916-1919, a number of 2151 soldiers from Constanța lost their lives, another 509 being declared disabled soldiers. Romanian leaders, headed by King Ferdinand, have promised that they will forever enjoy the gratitude of their descendants. This promise was not respected, as evidenced by the hundreds of memoirs, petitions and complaints found in the archives of Constanța, whereby disabled soldiers, orphans and war widows asked the authorities to grant the due legal rights.

Keywords: memoirs, petitions, complaints, disabled soldiers, orphans, widows, land reform.